

Obiecte de factură romană descoperite la Petea (jud. Satu-Mare)*

Călin TIMOC
Robert GINDELE

Descoperirile de piese romane în spațiul barbar sunt în marea majoritate a cazurilor obiecte ajunse din Imperiul Roman pe calea comerțului¹.

Există însă un eșantion de piese romane din mediul cazon, militar care nu fac parte dintre mărfurile comercializate, mai ales în afara granițelor Imperiului Roman. Despre acest gen de descoperiri arheologice din nord-vestul României ne vom referi în continuare.

Dacia Porolissensis se învecina la granițele sale cu *Barbaricum*, cu triburile dacilor liberi. Așezările lor atâtea câte se cunosc până în acest moment, în fața celui mai important punct defensiv: Porolissum, sunt orientate economic spre un schimb intens cu acest centru militar și civil roman². Totuși, această viață economică a așezărilor de daci liberi și a altor seminiții barbare din apropiere nu a fost de la bun început astfel organizată în epoca lui Traian și la începutul domniei lui Hadrian când dacii mai sperau eliberarea fostului lor regat și au întreprins atacuri repetate, ostile, împotriva noilor veniți „ex toto orbe romano”.

Puterea militară a acestor barbari nu poate fi prea bine apreciată tocmai datorită lipsei de descoperiri arheologice care ar putea să ne ofere lămuriri în acest domeniu. Lucrurile par cu atât mai greu de analizat dacă luăm în considerare o părere care este demult acceptată între istoricii și arheologii acestei perioade, cum că armatele lui Traian au depășit în epoca războaielor cu dacii granițele viitoarei provincii Dacia, tocmai pentru a crea un *Vorland*, o zonă de siguranță care să-i ferească de eventuale contraatacuri din partea vecinilor barbari³.

Majoritatea pieselor militare romane descoperite la nord-vest de Porolissum au fost adesea încadrate ca fiind din epoca războaielor dacice ale lui Traian⁴.

Poate tot acelor vremuri tulburi aparțin și obiectele de la Petea (jud. Satu-Mare):

Vârf de lance (*hasta*), din fier (fig. 2), bine conservată, fusiformă, dimensiuni: L = 22 cm; lăț. = 3 cm, consistență bună a metalului, vârful este rupt, iar muchiile tocite semn al unei utilizări serioase, tubul de înmănușare este și el rupt în partea superioară; piesa a fost descoperită în locuința complex 14 / 1999 și are analogii la Malaja Kopanja⁵ în mediul dacic și la Porolissum în mediul roman⁶.

Fibulă din bronz (fig. 1), tip puternic profilat cu buton (Patek 5)⁷, stare fragmentară, lipsește acul și resortul, portagrafa înaltă; corpul piesei prezintă pe margini un decor mărunț, incizat în zigzag⁸; loc de descoperire locuința complex 3 / 1999 și are multiple analogii în Dacia romană la Porolissum, Tibiscum, Ulpia Traiana Sarmizegetusa⁹ etc.

Ambele piese aparțin unor complexe închise, databile în prima jumătate a sec. II d.Hr. și nu sunt singulare în acest spațiu: expl. Medieșul Aurit¹⁰ și Lazuri¹¹.

* Ambele obiecte au fost descoperite în campania din 1999 de Robert Gindele și se păstrează în momentul de față în colecția Muzeului Județean Satu Mare.

¹ Vezi de exemplu pentru așezarea de la Medieșul Aurit, S. Dumitrașcu–T. Bader, *Așezarea dacilor liberi de la Medieșul Aurit*, Satu Mare, 1967, p. 40-42.

² În acest sens un bun argument îl constituie descoperirile de cuptoare pentru ars ceramică cenușie ștampilată de la Zalău – Panic, vezi: Al. V. Matei, *Cuptoare pentru ars ceramică cenușie, ștampilată descoperite la Zalău*, in AMP, XXI, 1997, p. 377-387.

³ M. Bărbulescu–Denis Deletant–Keith Hitchins–Șerban Papacostea–Pompiliu Teodor, *Istoria României*, București, 1998, p. 52.

⁴ Vezi argumentarea acestei păreri la Vjačeslav Kotigoroško, *Ținuturile Tisei Superioare în veacurile III î.e.n. – IV e.n. (Perioadele La Tène și romană)*, București, 1995.

⁵ Vjačeslav Kotigoroško, *op.cit.*, p. 272, fig. 49 (1, 2).

⁶ N. Gudea, *Castrul roman de pe vârful dealului Pomot – Moigrad. Porolissum 1*, Zalău, 1997, p. 124, fig. 34.

⁷ E. V. Patek, *A pannoniāi Fibulatīpusok elterjedése es eredete*, Budapest, 1942, p. 91-92.

⁸ Aceste fibule pentru provincia Dacia au fost datate în epoca lui Traian, vezi Teresa Dabrowska, *Die späten kräftig Profilierten Fibeln (Almgren Typ 84) in Polen*, in *Problemen der relativen und absoluten Chronologie ab Latenzzeit bis zum Frühmittelalter*, Krakow, 1992, p. 106.

⁹ Dorin Alicu–Sorin Cociș–Constantin Ilieș–Alina Soroceanu, *Small Finds from Ulpia Traiana Sarmizegetusa*, Cluj-Napoca, 1994, p. 100.

¹⁰ S. Dumitrașcu–T. Bader, *op.cit.*, pl. XIX.

Totuși suntem înclinați să credem că obiectele descoperite la Petea, pct. „Vamă” au aparținut inițial unui soldat roman, sulita și fibula de acest tip sunt curent întâlnite în rândul auxiliarilor din castrale de pe *limes*-ul Daciei¹².

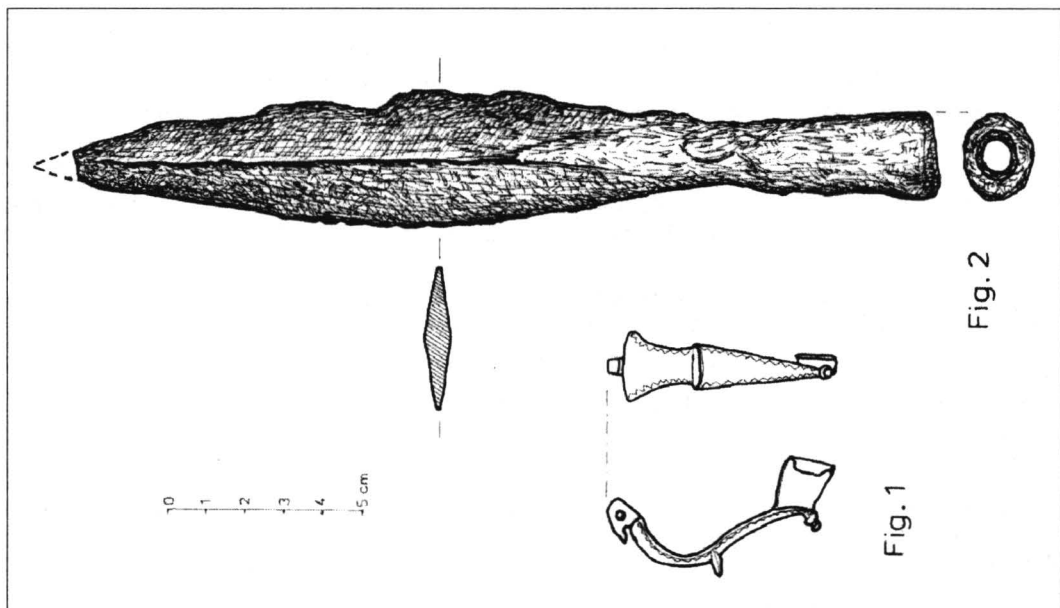
Cele 2 piese de la Petea vin să înmulțească numărul de obiecte militare romane din mediul barbar care atestă ori un comerț de contrabandă cu obiecte romane cazono¹³, ori evenimente dramatice, bătălii, între daci și romani, obiectele putând să ajungă în *Barbaricum*, ca trofee, în urma unui raid de jaf în provincia Dacia.

Confruntările au fost fără doar și poate extrem de violente și au fost resimțite în întreaga lume barbară învecinată și aceasta cu atât mai mult cu cât vexilațiile romane au înaintat de-a lungul râului Someș, urcând apoi pe Tisa pentru a pune capăt existenței ultimului complex de fortificații dacice de pe Valea Tisei Superioare; cetăți aflate astăzi în marea lor majoritate în Ucraina: Cetățeaua-Oncești (Maramureș), Zakarpat, Malaia Kopenja, Solotvina (Ukraina)¹⁴.

Römischer Herkunft Gegenstände von Petea (Kreis Satu Mare)

(Zusammenfassung)

In die Ausgrabungen von Petea (Kreis Satu Mare) wurden in geschlossene „Komplexe” ein Wurflanzenspietz (Abb. 2) und ein Fibelstück, Kräftigprofilierten Typus (Abb. 1), gefunden. Die Gegenstände sind nach dem Fibeltyp am Anfang des 2. Jhr. n.Chr., Trajans Zeitspanne, datierbar und nach meiner Meinung sie gehörten zuvor einem römischen Soldat aus dem *Exercitus Daciae*. Diese Gegenstände zusammen mit andere Funden solcher Art aus der Someș Tal und oberen Teiss Tal verstärken die Meinung, dass die römische Armeen Trajans haben eine grössere Oberfläche erobert, als die frischgegründete Provinz *Dacia Traiana* existierte, um ein Vorland an der *Limes Dacicus* zu kriegen. Es scheint, dass zwischen dem letzten Feldzug der Römer, gegen Ende der dakischen Kriege, zogen aufwärts von dem Someș Fluss auf den oberen Theiß gegen die Festungen der Freien Dakern aus dem Norden Maramureș Kreis und Süd-Westen Ukraina.

¹¹ Al. V. Matei-Ioan Stanciu, *Vestigi din epoca romană (sec. II-IV p.Chr.) în spațiul nord-vestic al României*, Zalău – Cluj, 2000, p. 536.

¹² Ștefan Roșeanu, *Armamentul roman în castrale din Transilvania – recenzia la seria „Führer zu archäologischen Denkmälern in Dacia Porolissensis”* tipărită cu „Ocazia celui de al XVII-lea Congres Internațional de Studii asupra frontierelor Imperiului Roman, Zalău, septembrie 1997”, în *European Archaeology – online* (Books reviews), www.archaeology.ro.

¹³ Coriolan Horațiu Opresan, *Dacia romană și Barbaricum*, Timișoara, 1998, p. 134.

¹⁴ Discuția mai largă a subiectului la Sever Dumitrașcu, *Dacia Apuseană*, Oradea, 1993, p. 75-76.